

Kritisk realisme og post keynesianisme

Finn Olesen

Januar 2007

Alle rettigheder forbeholdes instituttet (IME). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af dette WORKING PAPER eller dele heraf er uden instituttets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget heraf er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatteren, 2007.

Redaktør: Eva Roth

Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi
IME WORKING PAPER 75/07

ISSN 1399-3224

Finn Olesen
Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi
Syddansk Universitet, Esbjerg
Niels Bohrs Vej 9-10
6700 Esbjerg
Tlf.: 6550 1514
Fax: 6550 1091
E-mail: finn@sam.sdu.dk

Abstract

In the history of economic thought Post Keynesianism offers a different interpretation of John Maynard Keynes's General Theory than what is known as mainstream Keynesianism. One of the fundamentals of Post Keynesianism in this regard is the statement that the economic universe of Keynes can not be understood correctly if one does not take the methodology of Keynes into account. According to at least some of the Post Keynesians we ought to let our methodology to be inspired by what is called critical realism. This paper tries to give a discussion of this kind of methodology and of its possible connection to the writings of Keynes. And finally, has Post Keynesianism reached a kind of coherence that makes it reasonable to characterise this group of economists as a theoretical research programme in the Lakatosian sense of the term?

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	7
2. Om kritisk realisme	8
3. Keynes og post keynesianisme.....	11
4. En afrunding	20
5. Litteratur	23

1. Indledning

Mainstream økonomisk metodologi bygger fundamentalt på den opfattelse af økonomi, som David Ricardo gav udtryk for i **Principles on Political Economy and Taxation** fra 1817 suppleret med Karl Poppers videnskabsteoretiske ideal om kritisk rationalisme; jf. eksempelvis fremstillingen i Olesen (2006). Og dette er naturligvis sket for at forsøge at få opstillet nogle retningslinier, der kan sikre, at man kan skelne mellem science og non-science.¹

Med afsæt i Keynes' forfatterskab har en af hovedtraditionerne inden for den post keynesianske tænkning argumenteret for det synspunkt, at en alternativ metodologisk tilgang, benævnt kritisk realisme, er en mere hensigtsmæssig approach at anvende ved en belysning af økonomiske problemstillinger. Hvor mainstream tankegangen i økonomisk metodologi ofte analogiserer økonomi med naturvidenskab i den forstand, at den naturvidenskabelige forskningstilgang betragtes som et eftertragtelssværdigt forskningsideal også inden for økonomi, hævdes kritisk realisme at tilbyde en approach, der bedre tillader økonomis mere kvalitative aspekter også at komme i fokus. Hvor mainstream traditionelt præsenterer en meget uniform approach, advokerer tilhængerne af den kritiske realisme, at man bør forfølge en mere pluralistisk tilgang.

Hensigten med nærværende bidrag er at give en diskussion af dels kritisk realisme dels denne metodologis påståede udspring i John Maynard Keynes' forfatterskab samt en belysning af, om den post keynesianske tankegang har en sådan indre sammenhængskraft, at denne med rimelighed kan karakteriseres som en egentlig selvstændig skole inden for økonomi, hvilket er temaerne for de efterfølgende to afsnit. Endelig giver afsnit 4 en afrunding.

1 Og som derudover, jf. Dow (1997:75), kan give økonomien nogle kriterier "on which to decide the best theory. These rules require that theories be tested against the facts; the traditional methodology literature consists of debate over the nature and role of the rules for testing". Som Dow ser det, er den metodologiske debat i dag især kendetegnet ved "the irresolvable debate between the meta-methodological positions of prescription and description"; (op. cit. p. 80).

2. Om kritisk realisme

Med mainstream metodologiens accept af en matematisk formalistisk forskningsapproach i økonomi, bliver det økonomiske system at ligne med et lukket og et mekanisk system; jf. Dow (1995:717) der ved mainstream forstår generel ligevægtsteori, neoklassisk og ny-klassisk økonomi samt spilteori. Alle fire er, ifølge Dow, kendetegnet ved nogle væsentlige fælles metodologiske træk:

”they all advocate mathematical formalism ... All also employ equilibrium as a central organising concept. All present mathematical models as closed systems”.

Med et sådant udgangspunkt forsøger vi inden for økonomi at opstille konsistente teoretiske systemer, der ofte ikke er særlig virkelighedsnære i hverken deres forudsætninger, udformning eller indhold. Og når vi i økonomisk teori vil beskrive de enkelte agents rationelle adfærd, opstiller vi idealet om *the rational economic man*. Men dermed lægger vi også en mere restriktiv fortolkning på begrebet rationalitet, end vi nødvendigvis burde gøre; jævnfør indholdet i tankegangen om *bounded rationality*.² I traditionel økonomisk teori lægger vi vægt på at beskrive en ”first best” type af rationel adfærd. Vores agenter antages at opføre sig maksimerende og optimerende.

Skal den økonomiske adfærd beskrives som en mere virkelighedsnær menneskelig adfærd end, hvad der er givet ved indholdet i termen *the rational economic man*, skal denne opfattes som en social betinget adfærd. Og derfor må vi som en konsekvens heraf forlade visionen om, at det økonomiske system er et mekanisk og et lukket system, belærer den kritiske realisme os.³ En sådan vision er ikke længere en hensigtsmæssig konstruktion. Vi bør nu betragte det økonomiske system som et åbent og et foranderligt socialt system, om end nogle

2 For en belysning af de to typer af rationalitetsantagelser skal der henvises til Olesen (2006a).

3 Kritisk realisme har i overensstemmelse med sit påståede udgangspunkt i Keynes’ forfatterskab primært et makroøkonomisk fokus. Men en sådan fokusering spiller selvfølgelig også naturligt sammen med en systemtankegang. For et dansk bidrag til belysning af tankegangen skal der henvises til Jespersen (2003).

delelementer eller delsystemer i dette kan være af en mere stabil og dermed lukket karakter. Det institutionelle set up ændrer sig over tiden, har den økonomiske historie lært os. Og ændrede samfundsmæssige rammer og relationer må vi som økonomiske agenter lære at forholde os til. Vi må lære at tilpasse os til den nye virkelighed.⁴ Så en økonomisk adfærd har også med lærings- og innovationsprocesser at gøre, vil den kritiske realisme hævde:

"For the critical realist ... the social world is decisively open: Event regularities are not pervasive. Rather, underlying mechanisms generate forces, tendencies, and countertendencies, so that outcomes are a result of a multiplicity of causes"; Rotheim (1999:74).⁵

I denne forstand er viden, også en økonomisk viden, en social konstruktion; jf. Lawson (1999). Og som vi altså ved, så ændrer sociale konstruktioner sig over tiden. Med Jespersen (2003) må vi derfor i vores analyser forsøge at arbejde med en åben modelstruktur, vi må være procesorienteret, og vi må erkende, at økonomiske beslutninger træffes af vores agenter med en ufuldstændig viden og med imperfekte forventninger til en usikker og i princippet ukendt fremtid. Og dermed bliver den fremtidige økonomiske udvikling en endogen bestemt størrelse, der følger en art sti-afhængig proces. Den vej ad hvilken de enkelte økonomiske agenter vælger at gå, bliver unik i bestemmelsen af de fremtidige økonomiske forhold. I den forstand er intet prædetermineret i økonomi set med den kritisk realismes øjne.

4 Med McKenna & Zannoni (1999:69): "Change is something that is of great significance for our lives ... How people make sense of their lives in a changing and uncertain world is one of the principal issues addressed by critical realism". Og med en sådan opfattelse anerkendes dermed også den principielle forskel, der eksisterer mellem naturvidenskaben og de samfundsvidenskabelige fagdiscipliner, jævnfør eksempelvis Davis (1987:557): "Post Keynesian theory thus well reflects the widespread conviction among many philosophers of social science that the social sciences should not aspire to the predictive accuracy achieved by some of the physical sciences".

5 Og med en sådan opfattelse tager den kritiske realismes tilhængere afstand fra den økonomiske mainstream tankegangs atomistiske forståelsesramme, idet: "To posit an atomistic framework, where both individuals and structures are capable of being defined *in isolation* from any sense of internal or external relatedness, limits all investigations to the realm of space, alone, extracted from time"; Rotheim (1999:73).

Og som termen siger, så er realisme et nøglebegreb for denne metodologiske opfattelse. Men nu er realisme jo ikke et entydigt begreb. Man kan postulere realisme i en given økonomisk teori på flere måder. Og som Guerrien (2004) korrekt påpeger, så mangler enhver teori altid en eller anden form for realisme. Det ved alle; også neoklassisk arbejdende økonomer. Selv vejkort udarbejdes jo ikke i et 1:1 format. Enhver teori eller model har jo netop til hensigt at gøre virkeligheden så teoretisk operationel, at vi på baggrund af den kan fremsætte udsagn, som denne realisme mangel til trods alligevel er relevante og hensigtsmæssige. Og selv udsagnene i økonomisk teori er en flertydig størrelse. Nogle gange ønsker vi at beskrive. Andre gange vil vi forstå og forklare. Og i andre tilfælde ønsker vi at kunne prognosticere i og med, at vi forsøger at kunne forudsige fremtidige hændelser. Og i alle disse tre henseender er graden af realisme selvfølgelig ikke fuldstændig. Det kan den af gode grunde aldrig blive. Lægger vi eksempelvis, som tilfældet er med den instrumentalistiske tankegang, vægt på at kunne vurdere en given teoris eller models videnskabelige progressivitet ved dens evne til at forudsige korrekt, behøver vi måske ikke at bekymre os særlig meget om, at den postulerede agentadfærd ikke giver en blot nogenlunde virkelighedsnær beskrivelse af husholdningers og virksomheders faktisk observerede adfærd. Vil vi vurdere en given teori eller model ved dens evne til at kunne beskrive et givent hændelsesforløb korrekt, er bekymringen anderledes eksplicit til stede. En realisme diskussion kan altså ikke gennemføres hensigtsmæssigt uden, at man på forhånd er enig om fokuseringen. Er man ikke det, bliver evalueringen flertydig og upræcis. Og diskussionen kan fortsætte.

Og hvad man helt præcist skal forstå ved realisme dimensionen i en kritisk realistisk metodologisk forstand synes at være et uafklaret spørgsmål. I hvert tilfælde synes der ikke at være en tydelig enighed herom. Nok skal det økonomiske system forstås og opfattes som dels et socialt system dels som et åbent og et foranderligt system, herom er der enighed, men helt præcist *hvordan* skal det være socialt samt åbent og foranderligt? Accepteres der en flertydighed m.h.t. hvordan dimensionen skal fastlægges, bliver den kritiske realisme i sig selv til en flertydig størrelse. Denne metodologiske skole bliver dermed i sig selv plu-

realistisk frem for uniform i sit indhold. Men gør dette nødvendigvis noget? Accepterer vi, at der er flere flige af en given "sandhed", der skal forsøges afdækket; vil en flerhed af faglige tilgange da ikke give en mere dækkende forståelse af fænomenet, end hvis blot en enkelt eller nogle få tilgange blev anvendt som den relevante metodologiske approach til belysning af den givne problemstilling? Og er det ikke også en måde at være realistisk på i sit arbejde?

3. Keynes og post keynesianisme

Som allerede nævnt kobles kritisk realisme op på Keynes' forfatterskab. Og rigtigt er det da også, at Keynes på helt afgørende vis tog afstand fra den neoklassiske mainstream i 1936 med udgivelsen af **The General Theory**.⁶ Hans økonomiske univers var netop kendetegnet ved imperfektion. Fremtiden er ukendt og dermed usikker. Agenternes viden er begrænset og ufuldstændig, på nogle punkter måske endda ligefrem fejlagtig; netop derfor er deres adfærd en forventningsbetinget adfærd. Og at samfundene og dermed også det økonomiske system forandrer og udvikler sig over tiden, er Keynes helt med på.⁷ Så koblingen mellem den tankegang, som er indeholdt i Keynes' økonomiske univers, og den kritiske realismes opfattelse af det økonomiske system som et socialt system og som et åbent og et foranderligt system synes umiddelbar ligetil. Eller med Dow (1995:720):

"Keynes maintained ... that the social structures of which we have direct experience are predominantly organic rather than atomic, and that this in practice precluded sole reliance on statistical inference

6 Og i denne henseende er koblingen mellem tilhængerne af kritisk realisme og Keynes helt på sin plads, som eksempelvis påpeget af Dow (1999:16): "A central feature of critical realism is the philosophical and methodological critique of orthodox economics". Helt på linie hermed er opfattelsen hos Davis (1987:552): "While post Keynesian economists are comparatively diverse in approach and assumptions relative to neoclassicists, they nonetheless are united in their critical evaluation of orthodox theory".

7 Jf. Eksempelvis den følgende statement fra Davis (1998:3): "For Keynes ... the world is transmutable or non-ergodic in the sense that the principles underlying the phenomena we observe are historically specific and may change with development in the economy's structure".

*and demonstrative logic. Further, the complexity of the economic system limits the scope of any one individual's direct knowledge. Much of our theoretical knowledge about the economic process is therefore held with uncertainty".*⁸

Netop på baggrund af denne opfattelse bør det derfor efter Keynes' opfattelse, påpeger Dow, snarere være en almindelig og ordinær form for logik frem for en mere stringent matematisk kæde af ræsonnementer, der bør strukturere og styre vores økonomiske tænkning. Dermed tog Keynes dog på ingen måde afstand fra brugen af matematik som sådan. En matematisk formalisme er på sin plads, hvor den med fornuft kan anvendes.⁹ Og dette er ifølge Dow betinget af tre forhold. For det første skal den analyserede struktur (eller objekt) med rimelighed kunne beskrives som en konstant struktur (eller objekt). For det andet skal alle relevante forhold og faktorer omkring det studerede i praksis – det vil sige med en nødvendig grad af realisme i behold – kunne udtrykkes og formuleres matematisk økonomisk formelt. Og for det tredje skal den indbyggede logik i den fremsatte matematiske model være tilstrækkelig "sufficient for persuasion". Og i et åbent og foranderligt socialt system har en sådan approach sine helt naturlige begrænsninger. Set med Dow (1995:724) bliver konklusionen derfor den, at:

"Keynes's analysis therefore suggests that strict adherence to the principle of mathematical formalism could unduly limit the scope of economic knowledge to the extent that mathematisation at any time faces practical limitations. Further, and perhaps more important,

8 Hvorfor Keynes mente, at "the ultimate object of theorising was to attain knowledge which was as reliable as possible given the available evidence"; Dow (1995:721). Det at foretage en økonomisk analyse, at fremhæve nogle argumenter som væsentlige som det at fremsætte nye økonomiske teorier var for Keynes derfor "a matter of belief, given the pervasive presence of uncertainty. Spreading belief is then less a matter of demonstrative proof than of persuasion"; (op. cit. p. 722).

9 "Keynes praised the virtues of mathematical expression in those circumstances which met the conditions he specified, and himself used formal argument in both philosophy and economics"; (op. cit. p. 727).

mathematical formalism could unduly limit our capacity to make judgements about the scope of formal economic knowledge".¹⁰

Og i den udstrækning som den post keynesianske skole bygger videre på Keynes – flere af skolens tilhængere ser jo sig selv som de rette fortolkere og aftagere af den keyneske arv – så er koblingen mellem kritisk realisme og post keynesianisme vel også til stede? Umiddelbart synes svaret at være et bekræftende svar, jf. eksempelvis fremstillingen i Lawson (1994 & 1999). Og så måske alligevel ikke. I hvert tilfælde sætter Walters & Young (1999) et kraftigt spørgsmålstegn ved denne opfattelse, hvor udbredt den end måtte være hos nogle post keynesianere. De mener således ikke, at den kritiske realisme hverken er en nødvendig eller en hensigtsmæssig metodologi for den post keynesianske skole. Ja de hævder endda ligefrem, at en sådan tilgang kan være skadelig, idet den vil indsnævre, hvad man kan sammenfatte som post keynesiansk tænkning:

"Its adoption would therefore narrow the range of insights and diminish the early pluralism"; Walter & Young (1999:105).¹¹

Og indrømmet, post keynesiansk tænkning, sådan som denne defineres af Walters & Young, er da der også rimelig heterogen i sit indhold. Men det, som kan gøre en teoretisk tankegang til en egentlig skole i en lakatosiansk forstand, er det ikke netop en vis form for homogenitet, hvad angår genstandsfelt såvel som anvendt metodologi?

10 Jf. også Davidson (1984:574): "... when one is dealing with human activity and institutions, one may be, in the nature of things, outside of the realm of the formally precise. For Keynes as for Post Keynesians the guiding motto is "it is better to be roughly right than precisely wrong!"

11 Eller som de uddybende sammenfatter deres synspunkt: "Our conclusion is that CR is not merely unhelpful but jeopardizes the Post Keynesian ambition to provide a robust counterweight to the mainstream ... In particular, Straffian and Kaleckian approaches would be dismissed. In addition, the method of Keynes is also arguably in conflict with CR prescriptions ... CR criticizes the neoclassical approach both for its use of empirical/econometric techniques and for its axiomatic/deductive theorizing. It is not as widely recognized that the objections to an axiomatic/deductive method apply equally well to Straffian (neo-Ricardian) analysis ... The case for viewing Keynes, as well as Sraffians and Kaleckians, as pursuing radically different approaches from CR is compelling"; Walter & Young (1999:106, 113 & 117).

Et sådant synspunkt synes at finde støtte i Dow (1999). Og hun har da også et anderledes og mere positivt syn på den kritiske realismes anvendelighed inden for den post keynesianske tankegang.¹² Efter hendes opfattelse afspejler denne metodologiske tilgang en særdeles hensigtsmæssig approach. Som hun eksempelvis påpeger:

"It has been one of the major contributions of critical realism to shift the focus back from epistemology to ontology. Critical realists start from the position that there is an objective reality. But, given the open nature of that reality, our capacity to know it is fundamentally impeded"; Dow (1999:25).

Det er jo netop derfor, at vi kan opfatte og forstå det økonomiske system forskelligt. Hvad vi ser, afhænger af øjnene, der ser.

Taget for pålydende er der altså et vist hermeneutisk aspekt indeholdt i kritisk realisme. Og dermed er denne tilgang selvklart nærmere humanismen end naturvidenskaben i metodologisk henseende. Og dermed er der også et rum for inddragelse af moralske og etiske aspekter, som tilfældet også var for Keynes selv; jf. Keynes (1938).

Og hvad mere præcist er så kernen i den post keynesianske tankegang? Et glimrende bud herpå er eksempelvis givet i Chick (1995). Ifølge hende kan der identificeres tre fundamentale principielle udsagn, som kendetegner denne skole, og som er i en god samklang med Keynes' oprindelige tænkning. For det første bør

12 Jf. Dow (1999:30): "critical realism seems to provide an explicit, well-worked-out statement of foundations for Post Keynesian economics that should enrich the future development of the school". Og anvendelsen af kritisk realisme inden for den post keynesianske skole kræver: "in addition to the more conventional understanding of realism (a focus on an objective reality), that Post Keynesians hold a particular view of that reality as consisting of a deep structure of overlapping causal processes which, in a (structural) social system, undergo transformation ... Mainstream economics is identified as holding, rather, a closed-system ontology as justification for their closed-system deductivist method; where mainstream economists display an open-system understanding of reality, critical realists point out the incompatibility with their closed-system methodology"; (op. cit. p. 24).

den økonomiske teori være en realistisk abstraktion af virkeligheden. Og hvad en sådan udgør, kan man ikke entydigt fastlægge på en objektiv facon. Kriterier til afgørelse heraf må nødvendigvis bygge på en subjektiv vurdering, påpeges det.¹³ For det andet udspiller de økonomiske processer sig i historisk tid (kalender tid) frem for i meta tid. De økonomiske agenter må derfor træffe deres beslutninger under usikkerhed og på basis af forventninger. Og ofte må de også efterfølgende erkende, at deres beslutninger viste sig at være af en irreversibel karakter. Og for det tredje; nok er makroøkonomiske udfald bestemt af beslutninger truffet af enkelte individer, men sammenhængen mellem makroplanet og dets mikroøkonomiske fundament er en kompleks størrelse at få entydigt styr på. Netop derfor må man erkende, at makro ikke blot er en simpel aggregering af mikro, er hendes argumentation.

Et alternativt bud på, hvad post keynesianisme er for en størrelse, er givet i McKenna & Zannoni (1998). Efter deres opfattelse er tankegangen i hvert tilfælde i sin Paul Davidson udgave kendetegnet ved tre fundamentale udsagn, der alle er i en klar modstrid med den herskende mainstream tænkning; jf. eksempelvis fremstillingen i Davidson (1984, 2003-4 & 2005). For det første, og væsentligst, argumenterer disse post keynesianere for, at det økonomiske system opfører sig på en såkaldt non-ergodic måde. Herved forstås det, at fremtidige økonomiske udfald ikke kan forudsiges korrekt på basis af hverken en historisk eller en nutidig erkendt viden. Og ifølge McKenna & Zannoni skyldes dette Davidsons påpegning af en såkaldt ontologisk type usikkerhed: agenter med en fri vilje kan træffe og gennemføre beslutninger på en sådan måde, at deres handlinger er med til at ændre på økonomiens set up; jævnfør også fremstillingen i Davidson (1982-3 & 1991), hvor problemstillingen omkring, hvad Davidson benævner sand usikkerhed behandles nærmere. Det økonomiske system er derfor et evolutionært system, og det kan udvikle sig på en uforudsigelig vis, lyder argumentationen: "human action is truly non-determined"; McKenna & Zanno-

13 Jf. Chick (1995:23-24): "Which theory better does this is ultimately a matter of judgement, and that judgement proceeds on the basic principle of art: identifying that which is significant".

ni (1998:241).¹⁴ For det andet så anerkender post keynesianere ikke aksiomet om penges neutralitet. For dem er penge en unik fordring, der netop p.g.a. usikkerheden om fremtidige forhold kan bevirke, at ændringer i de finansielle forhold kan have realøkonomiske konsekvenser også på det længere sigt.¹⁵ Og endelig for det tredje nævnes det, at Davidson antager en imperfekt substitution forstået på den måde, at ”noget ikke altid er et substitut for noget andet”.¹⁶

Men er det i det hele taget berettiget at tale om en egentlig post keynesiansk skole i en lakatosiansk forstand? Ifølge Walters & Young (1997) er svaret herpå et benægtende et. De mener således ikke, at den post keynesianske tænkning er sammenhængende nok i sit indhold og i sin udformning. Efter deres opfattelse mangler denne ”coherence” på flere måder. For det første er det post keynesianske fundament – ”an agreed set of foundations” – ikke af den samme be-

-
- 14 Jf. også McKenna & Zannoni (1998:238): ”Ontological uncertainty ... is characteristic of the world itself. ... the main cause of uncertainty stems from the fact that human agents possess and utilize free will ... For Davidson, free will is undetermined; that is, it is not regulated by pre-given and/or fixed probability distributions. Acts of free will cannot be predicted. Thus, the picture offered by Davidson is one in which individuals make free, crucial decisions. Because these decisions are crucial, they forever change the economic environment”. Eller alternativt formuleret: “the fundamental postulate upon which Post Keynesianism is constructed is the non-ergodicity axiom. Next ... non-ergodicity itself rests on a belief in ontological uncertainty”; (op. cit. p. 248). Eller med Davidson (1984:572 & 2003-4:253): “Keynes (1936, Ch. 12) rejected this view that past information from economic time series realizations provides reliable, useful data which permit stochastic predictions of the economic future ... Keynes’s non-ergodic uncertainty and animal spirits concepts ... means that although we can have perfect hindsight, there is no lens that can provide corrected vision regarding the future. Entrepreneurial vision of the future is not faulty, but is, instead, based on dreams or nightmares”.
- 15 Med Davidson (2003-4:269): “Consequently, in an economy with a money whose elasticity of production is zero or negligible, and where the products of industry are not gross substitutes for nonproduced liquid assets, then money is never neutral. That is the world of Keynes’s *General Theory* and the one dealt with in Post Keynesian economics”.
- 16 ”... no acquisition of present knowledge, including that ensuring from a change in the price of money, will lead necessarily to a substitution of real producibles for money”; (op. cit. p. 237). Eller med Davidson (1984:567 & 568-69): “a basic axiom of Keynes’s logical framework is that nonproduced assets that can be used to store savings are not gross substitutes for producible assets in savers’ portfolios ... In the absence of the axiom of gross substitution, income effects (e.g., the Keynesian multiplier) predominate and can swamp any hypothetical neoclassical substitution effects. Consequently, relative price changes via a flexible pricing mechanism will not be the cure-all “snake-oil” medicine usually recommended by many neoclassical doctors for the unfortunate economic maladies that are occurring in the real world”.

skaffenhed, som tilfældet er hos andre økonomiske skoler. For det andet er den anvendte metodologi ikke en entydig tilgang; tværtimod mener Walters & Young at kunne identificere mindst tre forskellige metodologiske syn.¹⁷ Og for det tredje arbejder post keynesianske økonomer ikke hverken med en enslydende teoretisk eller økonomisk politisk dagsorden. Så sammenfattende synes vurderingen hos de to at være den, at post keynesianske bidrag snarere er kendetegnet ved en betydende grad af heterogenitet end af den nødvendige grad af "coherence". Måske er post keynesianisme derfor bare at betragte som en del af non-mainstream inden for økonomi. Sikkert er det, at kritik mod den neoklassiske mainstream ikke i sig selv er nok til at give det tilstrækkelige fundament for, at rammerne for en teoretisk skole kan identificeres.¹⁸ På dette punkt har Walters & Young indiskutabel ret. En skoles identifikation kræver i det mindste en klar og veldefineret "hard core" som et ganske synligt "protective belt".

Men måske er den rejste kritik i Walters & Young (1997) alligevel for hård. Nok er der givetvis en forskellighed i de to bud på en definition af post keynesiansk tænkning, som er givet ovenfor – Chick (1995) og McKenna & Zannoni (1998) – men der er dog også klare overensstemmelser mellem de to gennemgange. Og advokerer post keynesianere for en metodologisk pluralisme, må den anvendte approach jo netop være en flerdimensionel størrelse. Tilsvarende; er de temaer, som post keynesianske økonomer tager op til diskussion og analyse, ikke ofte – altid? – kendetegnet ved i hvert tilfælde to aspekter: dels at forsøge at synliggøre svaghederne i den herskende neoklassiske tankegang dels at forsøge at belyse, hvorledes den økonomiske politik på flere områder kan (og må) bruges aktivt til at forbedre økonomiens udfald og dermed skabe en bedre velfærd især for de socialt set svageste (at fremkalde en større grad af optimalitet end den, som markedsøkonomien af sig selv kan generere)?

17 "... we contend that there are ... significantly *different* and *mutually incompatible* methodologically strategies ... the realism of Lawson ... the Babylonian method of Dow and others and, finally, the generalising methodology apparent in various contributions but most closely associated with Davidson"; Walters & Young (1997:334-35).

18 "... it is worth noting that the frequently expressed idea ... that post-Keynesians are united by their opposition to neoclassical theory is insufficient to provide a view of what post-Keynesianism is or how it relates to other non-orthodox approaches"; (op. cit. p. 334).

Og heller ikke Arestis (1996) er enig med Walters & Young i deres syn på den post keynesianske tænkning. Han argumenterer således for den opfattelse, at man med rette kan (og bør) betragte denne som en egentlig skole med den tilstrækkelige grad af nødvendig sammenhængskraft. Om end post keynesianerne bygger på tre hovedtraditioner – den keyneske, den kaleckiske og den institutionelle – arbejder de ifølge Arestis alle med det overordnede mål, at de ønsker, at få en:

”a clear understanding of how the economy works, by relating economic analysis to real economic problems”; Arestis (1996:112).

Og disse traditioner er naturligvis forskellige i deres indhold; eksempelvis, hvad angår behandlede temaer og den anvendte metode. Men ifølge Arestis (1996:114) er lighederne imellem dem altså alligevel mere markant end den nævnte forskellighed. Især i henseende til traditionernes grundopfattelse af, at:

”The economy operates subject to a historical process in an uncertain world, where expectations inevitably have significant effects on economic outcomes. Social, conventional, political and other institutions shape economic events, and their evolution is studied carefully”.

En tilsvarende opfattelse – både hvad angår identifikationen af forskellige traditioner som anerkendelsen af post keynesianismens sammenhængskraft (dens nødvendige grad af “coherence”), traditionernes forskellighed til trods – findes hos Hamouda & Harcourt (1988). Til gengæld er Davidson (2003-4 & 2005) af en anden opfattelse. Han argumenterer således for det synspunkt, at det kun er den keyneske tradition, der bør bære betegnelsen post keynesianisme. Denne tænkning bør tage sit udgangspunkt alene i Keynes’ økonomiske univers og anvende hans effektive efterspørgselsprincip som den relevante makromodel, er Davidsons budskab. Andre traditioner (eller bidrag til heterodoksien) har ikke i et tilstrækkeligt omfang bortkastet den økonomiske mainstreams snærende lænker, mener Davidson (2003-4:263). Med en sådan mere snæver fokusering – end den givet af Arestis (1996) og Hamouda & Harcourt (1988) – mener han

også, at man netop sikrer sig, at den post keynesianske tænkning får en så tilstrækkelig sammenhængskraft (coherence), at det giver mening at definere den som en egentlig selvstændig teoretisk skole.

Den post keynesianske analyse er dog under alle omstændigheder, ifølge Arestis, en økonomisk analyse, der er centreret omkring "Economics without Equilibrium",¹⁹ hvilket er titlen på en bog, som Kalder skrev i 1985. Og set med post keynesianske øjne er økonomi en integreret del af samfundsvidenskab. Dermed får den post keynesianske analyse ofte et bredere fokus end, hvad der kendetegner den økonomiske mainstream tænkning. Økonomiske processer foregår i historisk tid, husholdninger og virksomheder handler på basis af forventninger under givne institutionelle rammer. Og metodologien er derfor også en anden: den er kendetegnet ved kritisk realisme. Det økonomiske system er et åbent og foranderligt struktureret system.²⁰ Og dette er post keynesianerne generelt enige om, hævder Arestis.

Om end der naturligvis stadigvæk er flere områder inden for den post keynesianske tradition, der trænger til en videreudvikling, er Arestis' overordnede opfattelse altså den, at post keynesianismen besidder den nødvendige grad af "coherence" til at udgøre en egentlig teoretisk skole, der er kommet ud over det stadie, hvor den væsentligste – eneste? – sammenhængskraft alene bestod i at give en kritik af mainstream tænkningen i økonomi.

19 "Post-Keynesian economics is concerned with non-equilibrium, non-market clearing analysis and change over time ... Institutional structure and industrial organisation are continuously evolving, influencing the historical development of economics in the process, and play a vital role in terms of the determination of the level and composition of output, the generation of surplus and its distribution"; (op. cit. p. 118 & 119).

20 Som Arestis (1996:124) formulerer det: "The pervasive nature of expectations under uncertainty which influences entrepreneurs' 'animal spirits' is of vital importance in the capital accumulation process, so much so that the volatility of expectations under uncertainty is thought to lead potentially to structural breaks and crises".

4. En afrunding

Som belyst i de foregående afsnit er den post keynesianske tænkning på sin vis en flertydig teoretisk størrelse. Med Arestis (1996) kan i hvert tilfælde tre hovedtraditioner identificeres, mens Davidson (2003-4 & 2005) modsætningsvist advokerer for, at kun den keyneske tradition bør anerkendes som post keynesiansk. Og om end tilslutningen til en kritisk realistisk metodologi synes at være markant blandt tænkningens udøvere, så er der dog tilsyneladende heller ikke en enighed om, at dette er den ubetingede rigtige metodologiske vej at gå ud af. Det er derfor et interessant spørgsmål, om denne grad af heterogenitet er af et sådant omfang, at den post keynesianske tankegang med rette ikke kan karakteriseres som en egentlig teoretisk økonomisk skole i en lakatosiansk forstand.²¹

Som bekendt identificerer Imre Lakatos et teoretisk forskningsprogram ved indholdet i dets "hard core" og dets "protective belt". Og i hvert tilfælde tre centrale teoretiske kerneudsagn synes at gå igen i den post keynesianske tænkning især, hvad angår dennes Keynes-like tradition. Og disse kendetegn synes at have klare metodologiske konsekvenser.

De økonomiske agenter handler for det første under usikkerhed til en ukendt fremtid, hvorfor deres adfærd nødvendigvis må være forventningsbaseret. Dermed foregår enhver økonomisk proces for det andet i et historisk tidsperspektiv.

21 Alternativt kan man naturligtvis følge argumentationen hos Lee (2000). Han accepterer på basis af et amerikansk case study, at man på grund af etableringen af sociale strukturer – netværks- og institutionsskabelse (eksempelvis af det ledende tidsskrift, JPKE, inden for genren) – kan identificere, hvad han benævner et post keynesiansk paradigme i økonomi. Ifølge Lee er den indbyrdes anerkendte grad af heterogenitet inden for den post keynesianske tænkning ikke nødvendigvis invaliderende for en paradigmeidentifikation. Hans grundholdning er den, at "economists identified as Post Keynesians need not hold identical views as to what constitutes Post Keynesian economic theory, although the presumption is that their views are not grossly or entirely incompatible"; Lee (2000:141). Dette er dog under alle omstændigheder ikke nok til i en traditionel forstand at kunne fastlægge eksistensen af hverken en teoretisk skole i lakatosiansk forstand eller et kuhnsk paradigme. Almindeligvis kræves der her i begge henseender en betydelig større grad af en entydig teoretisk sammenhængskraft; for et kuhnsk paradigme må der som bekendt tillige være tale om, at paradigmet indtager en art monopollignende status inden for den pågældende fagdisciplin; jf. eksemplvis Olesen (1989 & 1989a).

I denne forstand, hvor der postuleres en evolutionær form for sti-afhængighed, er enhver økonomisk handling unik og kalender tids specifik. Den kan dermed ikke med rimelighed løsrives fra sin historiske kontekst.²² Og mens den økonomiske adfærd nok for det tredje udspiller sig under givne institutionelle rammer, så er disse dog ikke stationære. Det institutionelle set up ændrer sig over tiden. Det belærer historien os om. Og det må vi som økonomer anerkende og respektere, advokerer post keynesianerne. Derfor må økonomis særegne karakter som en samfundsvidenskabelig fagdisciplin tages alvorligt. Og dette har metodologiske konsekvenser. En pluralistisk tilgang synes at være vejen frem. Og med den kritiske realismes forståelse af, at det økonomiske system er at betragte som et åbent, socialt og foranderligt system synes rammerne at være givet for at dyrke en sådan pluralisme. Der er mange flige af ”sandheden”, der skal løftes, og der er mange måder at gøre dette på. Og det synes at kunne ske inden for rammerne af en kritisk realistisk metodologi.

På sin vis kan man argumentere for det synspunkt, at i den forstand, at post keynesianere tilhørende de forskellige traditioner, som eksempelvis Arestis (1996) identificerer, kan tilslutte sig det ovenstående, er det vel rimeligt at kendetegne den post keynesianske tænkning som en selvstændig teoretisk skole. Om end en sådan skole måske er mere løs i sine rammer, end hvad der synes at kendetegne andre skoler. På den anden side kunne man også argumentere for den opfattelse, at forskelligheden blandt post keynesianere, hvad angår opfattelsen af det økonomiske system som et primært markedsbaseret system, sine ufuldkommenheder til trods, er for stor til, at man kan holde gruppen samlet inden for rammerne af en skole. Med udgangspunkt i den keyneske tradition volder tilslutningen til et sådant fjerde lakatosiansk kerneudsagn ikke de store

22 Hvilket hos Eichner & Kregel (1975) – dette er et tidligt bidrag, som omhandler identifikationen af et muligt post keynesiansk paradigme – netop fremhæves som et (det) afgørende kendetegn. Som de ser det, er den post keynesianske tænkning netop primært beskæftiget med ”the depiction of an economic system expanding over *time* in the context of *history*”; (op. cit. p. 1296). Eller med Rotheim (1999:83): ”The historical evolution of a social system is path-dependent, meaning that the social world is not only too complex to know ... but that how things are and how they are perceived depend on context and are therefore unknowable in a systematic sense”.

overvejelser og problemer. Det kunne det til gengæld gøre i en mere institutionel forståelsesramme. Men defineres den post keynesianske tænkning mere snævert i overensstemmelse med argumentationen hos Davidson (2003-4 & 2005) synes identifikationen af en lakatosiansk skole at være på sin plads. Med blot en tradition som repræsentant for tankegangen synes den nødvendige grad af homogenitet, teoretisk som metodologisk, at være sikret.

Hvorom alting nu end er; der skal mere til at holde post keynesianere sammen i en enhed end blot en kritik af den økonomiske mainstream tænkning. Et økonomisk teoretisk som også et metodologisk alternativ må kunne identificeres og opstilles. Herom synes der i det mindste at være enighed blandt post keynesianere, især måske hos de der ser sig selv som tilhørende den keyneske tradition.

5. Litteratur

- [1] Arestis, Philip (1996): *Post-Keynesian economics: towards coherence*, Cambridge Journal of Economics 1996, pp. 111-35.
- [2] Chick, Victoria (1995): *Is there a case for Post Keynesian economics?* Scottish Journal of Political Economy, February 1995, pp. 20-36.
- [3] Davidson, Paul (2005): *Responses to Lavoie, King, and Dow on what Post Keynesianism is and who is a Post Keynesian*, Journal of Post Keynesian Economics, Spring 2005, pp. 393-408.
- [4] Davidson, Paul (2003-4): *Setting the record straight on A history of Post Keynesian Economics*, Journal of Post Keynesian Economics, Winter 2003-4, pp. 245-72.
- [5] Davidson, Paul (1991): *Is Probability Theory Relevant for Uncertainty? A Post Keynesian Perspective*, The Journal of Economic Perspectives, Winter 1991, pp. 129-43.
- [6] Davidson, Paul (1984): *Reviving Keynes's revolution*, Journal of Post Keynesian Economics, Summer 1984, pp. 561-75.
- [7] Davidson, Paul (1982-3): *Rational expectations: a fallacious foundation for studying crucial decision-making processes*, Journal of Post Keynesian Economics, Winter 1982-3, pp. 182-98.
- [8] Davis, John B. (1998): *Davidson, non-ergodicity and individuals fra bogen Method, Theory and Policy in Keynes – Essays in Honour of Paul Davidson: Volume Three*, Arestis, Philip (ed.), Edward Elgar 1998, pp. 1-16.
- [9] Davis, John B. (1987): *Three principles of post Keynesian methodology*, Journal of Post Keynesian Economics, Summer 1987, pp. 552-64.

- [10] Dow, Sheila C. (1999): *Post Keynesianism and critical realism: What is the connection?*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 1999, pp. 15-33.
- [11] Dow, Sheila C. (1997): *Mainstream economic methodology*, Cambridge Journal of Economics 1997, pp. 73-93.
- [12] Dow, Sheila C. (1995): *The appeal of neoclassical economics: some insights from Keynes's epistemology*, Cambridge Journal of Economics 1995, pp. 715-33.
- [13] Eichner, Alfred S. & Kregel, J.A. (1975): *An Essay on Post-Keynesian Theory: A New Paradigm in Economics*, Journal of Economic Literature December 1975, pp. 1293-1314.
- [14] Guerrien, Bernard (2004): *Irrelevance and Ideology*, post-autistic economics review, issue nr. 29, 6 December 2004, article 3, http://www.btinternet.com/~pae_news/review/issue29.htm.
- [15] Hamouda, O.F. & Harcourt, G.C. (1988): *Post Keynesianism: from criticism to coherence?*, Bulletin of Economic Research 1988, pp. 1-33.
- [16] Jespersen, Jesper (2003): *Kritisk realisme – teori og praksis. En samfundsvidenskabelig metodologi med makroøkonomiske eksempler fra bogen Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – På tværs af fagkulturer og paradigmer*, Fuglsang, L. & Bitsch Olsen (red.), Roskilde Universitetsforlag 2003, pp. 247-87.
- [17] Keynes, John Maynard (1938): *My Early Beliefs*, The Collected Writings of John Maynard Keynes Vol. X: *Essays in Biography*, Macmillan & St. Martin's Press 1972, pp. 433-50.

- [18] Lawson, Tony (1999): *Connections and distinctions: Post Keynesian and critical realism*, Journal of Post Keynesian Economics Fall 1999, No. 1, pp. 3-14.
- [19] Lawson, Tony (1994): *The nature of Post Keynesianism and its link to other traditions: a realist perspective*, Journal of Post Keynesian Economics Summer 1994, No. 4, pp. 503-38.
- [20] Lee, Frederic S. (2000): *The organizational history of Post Keynesian economics in America, 1971-1995*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 2000, pp. 141-62.
- [21] McKenna, Edward J. & Zannoni, Diane C. (1999): *Post Keynesian economics and critical realism: a reply to Parsons*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 1999, pp. 57-70.
- [22] McKenna, Edward J. & Zannoni, Diane C. (1998): *Post Keynesian economics and the philosophy of individualism*, Journal of Post Keynesian Economics, Winter 1997-98, pp. 235-49.
- [23] Olesen, Finn (2006): *Om økonomisk metode – et relevant alternativ til hermeneutikken?*, Erhvervshistorisk Årbog 2006, Statens Arkiver, pp. 7-31.
- [24] Olesen, Finn (2006a): *Rational economic man og Bounded Rationality – nogle betragtninger over rationalitetsbegrebet i økonomisk teori*, Working Paper 71/06, Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet.
- [25] Olesen, Finn (1989): *Aspekter af den økonomiske metodologi – Popper, Kuhn eller Lakatos?*, Arbejdsrapport 89-1, Handelshøjskole Syd Esbjerg.
- [26] Olesen, Finn (1989a): *Den centrale i lakatosiansk metodologi: Eksistensen af "Novel facts"*, Arbejdsrapport 89-2, Handelshøjskole Syd Esbjerg.

- [27] Rotheim, Roy J. (1999): *Post Keynesian economics and realist philosophy*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 1999, pp. 71-103.
- [28] Walters, Bernard & Young, David (1999): *Is critical realism the appropriate basis for Post Keynesianism?*, Journal of Post Keynesian Economics, Fall 1999, pp. 105-23.
- [29] Walters, Bernard & Young, David (1997): *On the coherence of Post-Keynesian economics*, Scottish Journal of Political Economy, August 1997, pp. 329-49.

Department of Environmental and Business Economics
Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi (IME)

IME WORKING PAPERS

ISSN: 1399-3224

Issued working papers from IME

Udgivne arbejdsrapporter fra IME

No.

1/99	Frank Jensen Niels Vestergaard Hans Frost	<i>Asymmetrisk information og regulering af forurening</i>
2/99	Finn Olesen	<i>Monetær integration i EU</i>
3/99	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Regulation of Renewable Resources in Federal Systems: The Case of Fishery in the EU</i>
4/99	Villy Søgaard	<i>The Development of Organic Farming in Europe</i>
5/99	Teit Lüthje Finn Olesen	<i>EU som handelsskabende faktor?</i>
6/99	Carsten Lynge Jensen	<i>A Critical Review of the Common Fisheries Policy</i>
7/00	Carsten Lynge Jensen	<i>Output Substitution in a Regulated Fishery</i>
8/00	Finn Olesen	<i>Jørgen Henrik Gelting – En betydende dansk keynesianer</i>
9/00	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Moral Hazard Problems in Fisheries Regulation: The Case of Illegal Landings</i>
10/00	Finn Olesen	<i>Moral, etik og økonomi</i>

11/00	Birgit Nahrstedt	<i>Legal Aspect of Border Commuting in the Danish-German Border Region</i>
12/00	Finn Olesen	<i>Om Økonomi, matematik og videnskabelighed - et bud på provokation</i>
13/00	Finn Olesen Jørgen Drud Hansen	<i>European Integration: Some stylised facts</i>
14/01	Lone Grønbæk	<i>Fishery Economics and Game Theory</i>
15/01	Finn Olesen	<i>Jørgen Pedersen on fiscal policy - A note</i>
16/01	Frank Jensen	<i>A Critical Review of the Fisheries Policy: Total Allowable Catches and Rations for Cod in the North Sea</i>
17/01	Urs Steiner Brandt	<i>Are uniform solutions focal? The case of international environmental agreements</i>
18/01	Urs Steiner Brandt	<i>Group Uniform Solutions</i>
19/01	Frank Jensen	<i>Prices versus Quantities for Common Pool Resources</i>
20/01	Urs Steiner Brandt	<i>Uniform Reductions are not that Bad</i>
21/01	Finn Olesen Frank Jensen	<i>A note on Marx</i>
22/01	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Hot air in Kyoto, cold air in The Hague</i>
23/01	Finn Olesen	<i>Den marginalistiske revolution: En dansk spire der ikke slog rod?</i>
24/01	Tommy Poulsen	<i>Skattekonkurrence og EU's skattestruktur</i>
25/01	Knud Sinding	<i>Environmental Management Systems as Sources of Competitive Advantage</i>
26/01	Finn Olesen	<i>On Machinery. Tog Ricardo fejl?</i>
27/01	Finn Olesen	<i>Ernst Brandes: Samfundsspørgsmaal - en kritik af Malthus og Ricardo</i>
28/01	Henrik Herlau Helge Tetzschner	<i>Securing Knowledge Assets in the Early Phase of Innovation</i>
29/02	Finn Olesen	<i>Økonomisk teorihistorie Overflødig information eller brugbar ballast?</i>

30/02	Finn Olesen	<i>Om god økonomisk metode – beskrivelse af et lukket eller et åbent socialt system?</i>
31/02	Lone Grønbæk Kronbak	<i>The Dynamics of an Open Access: The case of the Baltic Sea Cod Fishery – A Strategic Approach -</i>
32/02	Niels Vestergaard Dale Squires Frank Jensen Jesper Levring Andersen	<i>Technical Efficiency of the Danish Trawl fleet: Are the Industrial Vessels Better Than Others?</i>
33/02	Birgit Nahrstedt Henning P. Jørgensen Ayoe Hoff	<i>Estimation of Production Functions on Fishery: A Danish Survey</i>
34/02	Hans Jørgen Skriver	<i>Organisationskulturens betydning for vidensdelingen mellem daginstitutionsledere i Varde Kommune</i>
35/02	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Rent-seeking and grandfathering: The case of GHG trade in the EU</i>
36/02	Philip Peck Knud Sinding	<i>Environmental and Social Disclosure and Data-Richness in the Mining Industry</i>
37/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Fighting windmills? EU industrial interests and global climate negotiations</i>
38/03	Finn Olesen	<i>Ivar Jantzen – ingeniøren, som beskæftigede sig med økonomi</i>
39/03	Finn Olesen	<i>Jens Warming: den miskendte økonom</i>
40/03	Urs Steiner Brandt	<i>Unilateral actions, the case of international environmental problems</i>
41/03	Finn Olesen	<i>Isi Grünbaum: den politiske økonom</i>
42/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Hot Air as an Implicit Side Payment Arrangement: Could a Hot Air Provision have Saved the Kyoto-Agreement?</i>

43/03	Frank Jensen Max Nielsen Eva Roth	<i>Application of the Inverse Almost Ideal Demand System to Welfare Analysis</i>
44/03	Finn Olesen	<i>Rudolf Christiani – en interessant rigsdagsmand?</i>
45/03	Finn Olesen	<i>Kjeld Philip – en økonom som også blev politiker</i>
46/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>Bureaucratic Rent-Seeking in the European Union</i>
47/03	Bodil Stilling Blichfeldt	<i>Unmanageable Tourism Destination Brands?</i>
48/03	Eva Roth Susanne Jensen	<i>Impact of recreational fishery on the formal Danish economy</i>
49/03	Helge Tetzschner Henrik Herlau	<i>Innovation and social entrepreneurship in tourism - A potential for local business development?</i>
50/03	Lone Grønbæk Kronbak Marko Lindroos	<i>An Enforcement-Coalition Model: Fishermen and Authorities forming Coalitions</i>
51/03	Urs Steiner Brandt Gert Tinggaard Svendsen	<i>The Political Economy of Climate Change Policy in the EU: Auction and Grandfathering</i>
52/03	Tipparat Pongthanapanich	<i>Review of Mathematical Programming for Coastal Land Use Optimization</i>
53/04	Max Nielsen Frank Jensen Eva Roth	<i>A Cost-Benefit Analysis of a Public Labelling Scheme of Fish Quality</i>
54/04	Frank Jensen Niels Vestergaard	<i>Fisheries Management with Multiple Market Failures</i>
55/04	Lone Grønbæk Kronbak	<i>A Coalition Game of the Baltic Sea Cod Fishery</i>

56/04	Bodil Stilling Blichfeldt	<i>Approaches of Fast Moving Consumer Good Brand Manufacturers Product Development “Safe players” versus “Producers”: Implications for Retailers’ Management of Manufacturer Relations</i>
57/04	Svend Ole Madsen Ole Stegmann Mikkelsen	<i>Interactions between HQ and divisions in a MNC - Some consequences of IT implementation on organizing supply activities</i>
58/04	Urs Steiner Brandt Frank Jensen Lars Gårn Hansen Niels Vestergaard	<i>Ratcheting in Renewable Resources Contracting</i>
59/04	Pernille Eskerod Anna Lund Jepsen	<i>Voluntary Enrolment – A Viable Way of Staffing Projects?</i>
60/04	Finn Olesen	<i>Den prækeynesianske Malthus</i>
61/05	Ragnar Arnason Leif K. Sandal Stein Ivar Steinshamn Niels Vestergaard	<i>Actual versus Optimal Fisheries Policies: An Evaluation of the Cod Fishing Policies of Denmark, Iceland and Norway</i>
62/05	Bodil Stilling Blichfeldt Jesper Rank Andersen	<i>On Research in Action and Action in Research</i>
63/05	Urs Steiner Brandt	<i>Lobbyism and Climate Change in Fisheries: A Political Support Function Approach</i>
64/05	Tipparat Pongthanapanich	<i>An Optimal Corrective Tax for Thai Shrimp Farming</i>
65/05	Henning P. Jørgensen Kurt Hjort-Gregersen	<i>Socio-economic impact in a region in the southern part of Jutland by the establishment of a plant for processing of bio ethanol</i>
66/05	Tipparat Pongthanapanich	<i>Options and Tradeoffs in Krabi’s Coastal Land Use</i>
67/06	Tipparat Pongthanapanich	<i>Optimal Coastal Land Use and Management in Krabi, Thailand: Compromise Programming Approach</i>

68/06	Anna Lund Jepsen Svend Ole Madsen	<i>Developing competences designed to create customer value</i>
69/06	Finn Olesen	<i>Værdifri samfundsvidenskab? - nogle refleksioner om økonomi</i>
70/06	Tipparat Pongthanapanich	<i>Toward Environmental Responsibility of Thai Shrimp Farming through a Voluntary Management Scheme</i>
71/06	Finn Olesen	<i>Rational Economic Man og Bounded Rationality – Nogle betragtninger over rationalitetsbegrebet i økonomisk teori</i>
72/06	Urs Steiner Brandt	<i>The Effect of Climate Change on the Probability of Conservation: Fisheries Regulation as a Policy Contest</i>
73/06	Urs Steiner Brandt Lone Grønbæk Kronbak	<i>Robustness of Sharing Rules under Climate Change. The Case of International Fisheries Agreements</i>
74/06	Finn Olesen	<i>Lange and his 1938-contribution – An early Keynesian</i>
75/07	Finn Olesen	<i>Kritisk realisme og post keynesianisme</i>